

СТАНОВИЩЕ

от проф. дсн Георги Д. Димитров, научен ръководител

за

дисертационния труд на тема

„Социално-историческо конструиране на политическия процес на присъединяване на България към ЕС“

за присъждане на научната и образователна степен „доктор“ по научна специалност 3.3

Политически науки (Европеистика - Политологични изследвания на ЕС)

на докторант Любомира Попова

През цялата си академична кариера съм имал щастието да работя с амбициозни, любознателни и изследователски всеотдайни докторанти, но от гледна точка на полезността на получения успешен краен резултат най-високо ценя дисертационния труд на Любомира Попова!

Нейният успех започва с намирането на остро актуален проблем, който се нуждае от просветляване – както в аспекта на продължаващата политика за разширяване на ЕС, срещаща големи трудности с новите кандидати за присъединяване, така и в аспекта на познанието за тази политика, която в централната си част, вместо да допринесе за по-голяма адекватност на разширителната политика на Съюза, резонира към „себепоздравителната реторика на Европейската комисия“ (по сполучливия израз на Д. Коченов). Във въведението на дисертационния труд авторът е направил стегната, но много убедителна аргументация 1) на избрания изследователски проблем и 2) на адекватна за разкриване на неговата специфика методология, както и 3) на класическата постройка на дисертационното изложение.

Изрично искам да поздравя Попова за рядко срещата у дисертанти академична храброст да се противопостави на най-влиятелната мейнстрийм традиция в литературата върху Източното разширяване на ЕС. Това е направено с ясна обясняваща аргументация – фокусиране върху доказване на уникалността на този проблемен предмет, който се характеризира с неопределеност и несигурност, от което следва и извънредно голямата роля на актьорите в историческия процес. А оттук вече следва избора на конструктивистката парадигма във варианта на „теория на полето“ (Бурдийо), явяваща се най-дълбока основа и

за евристичния изследователски модел на Хюз, Саси и Гордън, който Попова творчески следва и доразвива. Предполагам, че тази храброст черпи основания, не на последно място, от силата на свършената изследователска работа от докторант Попова.

Няма да е преувеличено да кажа, че тази работа е равнозначна на научен подвиг, особено ако се вземе предвид, че тя лично проведе по-голямата част от 46-те интервюта с ключово важните дейци на българската подготовка за членство в ЕС; транскрибира текста на всички интервюта, създавайки архив от над 1200 страници, (получил и друга много престижна публична реализация като издание на Дипломатически институт към МВнР); създаде оригинален интерпретативен инструмент за анализ на съдържанието на този архив; типологизира информацията от интервютата и извърши количествена обработка на резултата от типологизиращата процедура, а да не забравяме, че въз основа на този предварителен труд тя установява 92 (деветдесет и две) оси от смислово-ценностни опозиции. Взетото 10-странично интервю от тогавашния комисар по разширяването и негов основен „промоутър“, Гюнтер Ферхойген, е научно-изследователско постижение на Попова със собствена познавателна и, още по-голяма, обществено-политическа значимост, защото споделените в интервюто спомени са в много отношения и просветляващи, и разтърсващи! Именно резултатът от този труд, в най-буквалния смисъл на думата, създава интерпретативната рамка, в която тя разполага обяснението на изследвания проблем.

На следващо място искам да открия смисловата консистентност на дисертационния труд: в първа глава е обяснена *логиката* зад известните в литературата особености на политиката за разширяване на ЕС, полагаща правилата и границите, в които може да протече българския присъединителен процес, отвеждащи към 1) извънредно важната роля на ЕК и 2) приоритизацията на преноса на *acquis*. Във втора глава, чрез вторичен анализ на релевантната икономическа и политологична литература Попова реконструира най-важните особености на социално-икономическия и политически потенциал на България за започване на подготовка за присъединяване към ЕС, което тогава е било виждано като „влизване в ЕС“ чрез подписване на Договор за членство. За разлика от обичайните политологически текстове, които следят партийните формации и перипетиите на техните взаимоотношения или институциите на формалната демокрация, Попова се интересува от маргиналната в тази литература проблематика за ролята на „омекналата държава“, характерът на непазарната икономика и клиентелните отношения. Защото те обуславят систематизъм на корупцията

във всички сфери на обществения живот, но също и специфичното качество на металната карта, в която политическата класа в България, (отвъд партийните различия, дрязги и битки), разполага очакванията си за членството в ЕС и пътя към него, подчинен на върховния приоритет за скорошно завършване на процеса. Откъдето и следва принципната смислово-ценностна несъизмеримост на вижданията и подхода на ЕС и на нашите интегратори, които провеждат политиките си в условията на, значителна доза, взаимно непознаване и неразбиране.

Точно така е обоснована изходната генерална хипотеза, която търси проверката си в обработката на емпиричния материал, а това е съдържанието на третата глава на дисертацията. Трябва изрично да се подчертае, че третата глава и по съдържание, и по обем е втора дисертация, вписана в концептуално-методологическата логика на първата. Смятам за най-силно качество на проведения емпиричен анализ, *че през цялото време формулирането на интерпретативната призма и тълкуването на конкретните факти е изцяло и пряко подчинено на изследователските задачи*, детайлно операционализирани в споменатите по-горе 92 оси, които общата концепция за особеностите на българската интеграция в ЕС императивно изисква.

Силата на проведения емпиричен анализ отвежда дисертанта до много убедителни практически изводи, представени в заключението на труда. В тях с безапелационна строгост са формулирани методологически критики към постоянстващите в принципите си разширителна политика на ЕС, която макар и подобрена въз основа на отрицателния опит от „Петото“ разширяване, все още се гради върху фундаменталната роля на предприсъединителната условност. Тези изводи смятам, че са много важен научен принос, който не е отбелязан в автореферата.

Иначе авторефератът е отлично синтезирано представяне на изследователския замисъл, на извършената работа и получените резултати. Гарантирам, че и дисертационният труд, и авторефератът са напълно авторско дело на Любомира Попова. Моята подкрепа за нейната работа се ограничава само до съвети за избора на тема, на изследователски подход, препоръки за ползване на литературни източници и коментари към ръкописа на дисертационния труд.

Имам и забележки към дисертацията и автореферата, не само защото в жанровата специфика на научните становища се включва и какъв фокус на аналитично внимание. Само с лична

преумора мога да си обясня факта, че в автореферата на стр. 23 визуализацията на дяловите разпределения на емпиричните данни (по въпроса дали подготовката за членство е била успешна или не) е разменила местата на посочените стойности и така тя противоречи на базисен извод от изследването, а това визуализиране е обратното на представеното на стр. 279 в самия дисертационен труд.

Смятам също, че за целите на публикуването на успешно защитената дисертация като монографично изследване, ще много силно препоръчително в заключението авторът да се върне към формулираните изследователски въпроси във въведението (стр. 13), като предложи отговори на всеки един от тях. Тогава вероятно ще се види, че дотук свършената работа в дисертационния текст оставя крайно подценен един от тези въпроси-задачи, а именно „1. в) да се проследи начинът, по който актьорите и техните нагласи се променят в хода на процеса“. Това трябва или да отпадне от работната програма, или да получи съдържателен отговор.

Тези дребни забележки по никакъв начин не променят общата ми оценка за дисертационния труд на Любомира Попова, който действително смятам за достоен да стигне до по-широка публика чрез публикация в академичната серия на специалност Европеистика „Европейски изследвания“.

Най-убедено призовавам научното жури да гласува единодушно с „да“ за присъждане на Любомира Попова научната и образователна степен „доктор“ по научна специалност 3.3 Политически науки (Европеистика - Политологични изследвания на ЕС).

проф. дсн Георги Д. Димитров

София, 04.06.2022 г.